

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

ΠΡΟΤΑΣΗ

Η οργανωμένη ομάδα λέξεων που εκφράζει μόνο ένα νόημα, με σύντομη συνήθως διατύπωση, λέγεται **πρόταση**.

Τα είδη των προτάσεων

Ως προς το περιεχόμενό τους	Ως προς την ποιότητά τους	Ως προς τη σχέση τους με άλλες	Ως προς τη δομή τους (τους όρους)
<p>1) κρίσεως ο ομιλητής θέλει να πληροφορήσει, να δηλώσει κάτι, να διατυπώσει μια γνώμη ή να κρίνει κάτι: Αύριο φεύγουμε ταξίδι. Θα πάμε στην Κρήτη. Οι άλλες φωτογραφίες ήταν καλύτερες.</p> <p>2) επιθυμίας ο ομιλητής θέλει να εκφράσει παράκληση, προτροπή, προσταγή, ευχή και γενικά μια επιθυμία του: Έλα τότε μαζί μας. Πάρε και το φαγητό σου μαζί.</p> <p>3) επιφωνηματικές προτάσεις με τις οποίες εκφράζεται έκπληξη ή θαυμασμός και γενικά έντονο συναίσθημα: Αυτό είναι υπέροχο! Θα επισκεφτείτε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους ! Στο τέλος συνοδεύονται από θαυμαστικό (!)</p> <p>4) ερωτηματικές ο ομιλητής διατυπώνει μια ερώτηση, για να πληροφορηθεί κάτι που δεν ξέρει: Πού θα πάμε; Θα πάτε για φαγητό; Στο τέλος συνοδεύονται από ερωτηματικό (;)</p>	<p>1) καταφατική Κάθε πρόταση (κρίσεως, επιθυμίας, ερωτηματική κτλ) μπορεί να είναι καταφατική, δηλαδή το ρήμα της να είναι θετικό: Θα πάμε βόλτα. Έλα μαζί μας να παίξουμε.</p> <p>2) αρνητική Κάθε πρόταση (κρίσεως, επιθυμίας, ερωτηματική κτλ) μπορεί να είναι αρνητική, δηλαδή το ρήμα της να συνοδεύεται από άρνηση: Δε θα πάτε έξω. Δε θα πάμε βόλτα. Η αρνητική λέγεται και αποφατική.</p>	<p>1) κύρια ή ανεξάρτητη Μία πρόταση που μπορεί να σταθεί μόνη της στο λόγο: Ήρθαμε χθες το βράδυ. Προσπάθησα πολύ.</p> <p>2) δευτερεύουσα ή εξαρτημένη Μία πρόταση, που δε μπορεί να σταθεί μόνη της στο λόγο, αλλά χρησιμεύει, για να προσδιορίσει μια άλλη πρόταση ή έναν όρο προτάσεως: Δεν πήγε σχολείο, γιατί ήταν άρρωστος. Πρόβαλε ένας άνδρας, που φορούσε σκούφο.</p>	<p>1) απλή Η πρόταση που αποτελείται μόνο από το υποκείμενο, και το κατηγορημα μαζί λέγεται απλή: Τα παιδιά έπαιζαν.</p> <p>2) σύνθετη Μία πρόταση που έχει περισσότερα από ένα υποκείμενα ή κατηγορούμενα λέγεται σύνθετη: Ο πατέρας, η μητέρα και η γιαγιά έφαγαν. Ο Γιώργος είναι τίμιος, και δίκαιος.</p> <p>3) επαυξημένη Η πρόταση στην οποία υπάρχουν συμπληρώματα των κύριων όρων: Ο διευθυντής του σχολείου είναι καλός. Ο Σταύρος, ο φίλος του Γιώργου, είναι καλό παιδί.</p> <p>4) ελλειπτική Η πρόταση που της λείπουν όροι. Συνήθως είναι μονολεκτικές: - Καλημέρα. - Καλημέρα. - Για πού; - Για καφέ. - Ωραία, πάμε.</p>

Παρατακτική Σύνδεση των προτάσεων

Παρατακτική σύνδεση έχουμε, όταν δύο ή περισσότερες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με τους λεγόμενους **παρατακτικούς / συμπλεκτικούς συνδέσμους** (**και, ούτε**), **τους διαχωριστικούς (ή, είτε)** και **τους αντιθετικούς (αλλά, μα)**.

Στην παρατακτική σύνδεση οι προτάσεις **δε χωρίζονται με κόμμα**. Μπροστά από τους συμπλεκτικούς και τους διαχωριστικούς συνδέσμους **δε βάζουμε κόμμα**. **Βάζουμε κόμμα** μπροστά από τους αντιθετικούς συνδέσμους, όταν αντιθέτουν προτάσεις όχι όταν αντιθέτουν όρους.

Π.χ. Ο Θόδωρος παίζει και γελάει.
Διάβασα τα Μαθηματικά, αλλά δε τα κατάλαβα.

Υποτακτική Σύνδεση των προτάσεων

Υποτακτική σύνδεση έχουμε, όταν δευτερεύουσες προτάσεις συνδέονται με κύριες. Οι δευτερεύουσες προτάσεις συνδέονται με τις κύριες με τους **υποτακτικούς συνδέσμους**, με αντωνυμίες και με επιρρήματα.

Στην υποτακτική σύνδεση οι προτάσεις χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα, εκτός από τις ειδικές, τις βουλητικές, τις διστακτικές ή ενδοιαστικές και τις πλάγιες ερωτηματικές.

Οι Δευτερεύουσες προτάσεις διακρίνονται σε :

- **Ονοματικές προτάσεις**, δηλαδή αυτές που χρησιμοποιούνται, όπως συνήθως τα ονόματα, ως υποκείμενα, ως αντικείμενα, ονοματικοί προσδιορισμοί.

Τέτοιες είναι οι :

- ✚ **Ειδικές προτάσεις** : η πρόταση αρχίζει με έναν από τους ειδικούς συνδέσμους **πως, που** ότι και χρησιμοποιείται ως αντικείμενο, υποκείμενο ή επεξήγηση.
Π.χ. Ομολόγησε ότι έκανε λάθος. Αντικείμενο (χωρίς κόμμα).
Φαίνεται πως θα χιονίσει. Υποκείμενο (χωρίς κόμμα).
Πείθω τους άλλους, όταν μιλάω με επιχειρήματα. Επεξήγηση (με κόμμα).
- ✚ **Βουλητικές προτάσεις** : εισάγονται με το **να** και χρησιμοποιούνται ως αντικείμενο, υποκείμενο ή επεξήγηση.
Π.χ. Είχα σκοπό να φάω. Αντικείμενο (χωρίς κόμμα).
Πρέπει να είμαι προσεκτικός. Υποκείμενο (χωρίς κόμμα).
Ένα πράγμα δε ξέρω, να λέω ψέματα. Επεξήγηση (με κόμμα).
- ✚ **Ενδοιαστικές ή διστακτικές προτάσεις** : εισάγονται με το **μη (ν)**, μήπως και χρησιμοποιούνται ως αντικείμενο ή επεξήγηση.
Π.χ. Πρόσεξε μη σε κοροϊδέσει. Αντικείμενο (χωρίς κόμμα).
Κάθε μέρα έχει άγχος, μήπως κάνει κάποιο λάθος. Επεξήγηση (με κόμμα).

- ✚ **Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις :** εξαρτώνται από ρήματα λεκτικά, γνωστικά όπως : λέω, ρωτώ, σκέφτομαι, αναρωτιέμαι, απορώ, αμφιβάλλω, καταλαβαίνω, γνωρίζω, ξέρω, θέλω να μάθω κτλ. Εισάγονται με **ερωτηματικές αντωνυμίες (ποιος, πόσος, τι κτλ.) ερωτηματικά επιρρήματα (πού, πότε, πώς κτλ.) συνδέσμους (αν, γιατί, μήπως, κτλ.)** και χρησιμοποιούνται κυρίως ως **αντικείμενο, υποκείμενο ή επεξήγηση.**

Π.χ. Ρώτησε τι κάνουμε. **Αντικείμενο (χωρίς κόμμα).**

Είναι ζήτημα **αν διάβασε μία ώρα. Υποκείμενο (χωρίς κόμμα).**

Ένα πράγμα δε καταλαβαίνω, **ποια είναι η διαφωνία μας. Επεξήγηση (με κόμμα).**

- ✚ **Αναφορικές ονοματικές προτάσεις :** (Δε βάζουμε κόμμα). Εισάγονται με **αναφορικές αντωνυμίες (που, όποιος, ο οποίος, ό,τι)** και χρησιμοποιούνται ως **υποκείμενο, κατηγορούμενο, αντικείμενο, επιθετικός προσδιορισμός ή ετερόπλευτος προσδιορισμός.**

Π.χ. **Όποιος βιάζεται** σκοντάφτει.

Η βροχή είναι το μόνο πράγμα **που με φοβίζει.**

Μην κάνεις **ό,τι δεν πρέπει.**

- **Επιρρηματικές προτάσεις,** δηλαδή αυτές που προσδιορίζουν κυρίως το ρήμα μιας προτάσεως ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί.**

Τέτοιες είναι οι :

- ✚ **Αιτιολογικές προτάσεις :** χωρίζονται με κόμμα και εισάγονται με τους **αιτιολογικούς συνδέσμους, (γιατί, επειδή, αφού)** ή με **αιτιολογικές λέξεις και φράσεις (που, καθώς, μια και, μια που κ.ά.)** και φανερώουν την **αιτία για την οποία γίνεται αυτό που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζεται.**

Π.χ. Κοιμάμαι νωρίς το βράδυ, **επειδή θα σηκωθώ νωρίς το πρωί.**

Χαίρομαι, **που μου απάντησες αμέσως στο αίτημά μου.**

- ✚ **Τελικές προτάσεις :** (μόνο το για να χωρίζεται με κόμμα), εισάγονται με τους **τελικούς συνδέσμους (να, για να)** και δείχνουν σε **ποιο σκοπό αποβλέπει αυτό που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζει.**

Π.χ. Πήγε να πάρει ένα τετράδιο.

Έτρεχε, **για να μη χάσει το τρένο.**

- ✚ **Αποτελεσματικές ή συμπερασματικές προτάσεις :** (χωρίζονται με κόμμα), εισάγονται με τους **συμπερασματικούς συνδέσμους (ώστε, λοιπόν, άρα, επομένως, που)** ή με **εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αποτελεσματικοί σύνδεσμοι (ώστε να, που να, για να)** και φανερώουν **ποιο είναι το αποτέλεσμα του περιεχομένου της πρότασης που προσδιορίζεται.**

Π.χ. Μιλά δυνατά, **ώστε να ακούγεται σε όλη την αίθουσα.**

Είναι καλός άνθρωπος, **που τον αγαπούν όλοι.**

- ✚ **Υποθετικές προτάσεις :** (χωρίζονται με κόμμα), εισάγονται με τον **υποθετικό σύνδεσμο αν (εάν).** Η υποθετική πρόταση λέγεται και **υπόθεση, ενώ η πρόταση που προσδιορίζεται απ' αυτή λέγεται απόδοση. Η υπόθεση και η απόδοση μαζί λέγονται υποθετικός λόγος.**

Π.χ. **Αν θα έχει καλό καιρό, θα πάμε εκδρομή.**

- ✚ **Εναντιωματικές :** εισάγονται με τους αντιθετικούς συνδέσμους *αν και, ενώ, μολονότι, καθώς και με τα μόλο που, και που, που, και ας, ας κτλ και φανερώνουν ισχυρή αντίθεση προς αυτό που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζεται.*
Π.χ. *Αν και ξέρει την απάντηση, δε μπορεί να την πει σωστά.*
Ζει δυστυχισμένος, και ας έχει πολλά λεφτά.
- Παραχωρητικές προτάσεις :** εισάγονται με *τα : και αν, και, να, που να, να, ας ...και* και φανερώνουν *εναντίωση και παραχώρηση.*
Π.χ. *Και να μη μου το έλεγες, εγώ θα το έκανα.*
Δεν το έκανες ποτέ, ας ήταν και για μία φορά.
- ✚ **Χρονικές προτάσεις :** (χωρίζονται με κόμμα), εισάγονται με τους χρονικούς συνδέσμους ή με λέξεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως χρονικοί σύνδεσμοι (*όσο, ότι, εκεί που, όσο που να, έως ότου να*) και προσδιορίζουν χρονικά μια άλλη πρόταση.
Π.χ. *Όταν θυμάται, χαίρεται.*
Πριν φύγει, είπε κι ένα τραγούδι.
- ✚ **Αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις :** εισάγονται με αναφορικά επιρρήματα (*όπου, που, όπως, πως, όσο, καθώς, σαν, ωσάν*) ή με άλλους αναφορικούς επιρρηματικούς προσδιορισμούς και προσδιορίζουν ένα επίρρημα ή έναν άλλο επιρρηματικό προσδιορισμό μιας πρότασης. Οι προτάσεις αυτές δηλώνουν : *τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό, συμφωνία, εναντίωση ή παραχώρηση, παρομοίωση.*
Π.χ. *Να φας όποια ώρα θέλεις.*
Τακτοποίησε τα πράγματά σου όπως θέλεις.

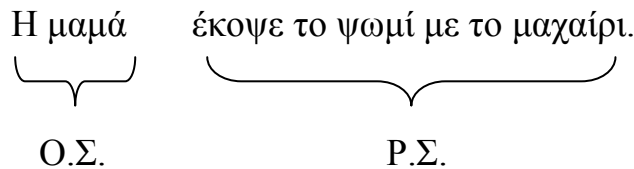
Αμετάβατα και μεταβατικά ρήματα

Τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους ενεργεί, λέγονται ενεργητικά και διακρίνονται :

- ❖ **σε αμετάβατα,** που δείχνουν ότι το υποκείμενό τους ενεργεί, αλλά η ενέργειά του δεν πηγαίνει σε άλλο πρόσωπο ή πράγμα. Τα ρήματα αυτά δεν έχουν αντικείμενο.
Π.χ. Τα ντραμς χτυπούν.
- ❖ **σε μεταβατικά,** που δείχνουν ότι το υποκείμενό τους ενεργεί και η ενέργειά του πηγαίνει σε άλλο πρόσωπο ή πράγμα, ή το επηρεάζει. Τα ρήματα αυτά έχουν αντικείμενο.
Π.χ. Ο γιατρός εξετάζει τον ασθενή.
Ο μάστορας βάφει την αίθουσα.

Ονοματικό – Ρηματικό σύνολο

- Το λεκτικό σύνολο που έχει πυρήνα του ένα όνομα (ουσιαστικό ή επίθετο) λέγεται **ονοματικό σύνολο**. (**Ο.Σ.**)
- Το λεκτικό σύνολο που έχει πυρήνα του ένα ρήμα, λέγεται **ρηματικό σύνολο**. (**Ρ. Σ.**)

- Το Ο.Σ που φανερώνει **ποιος ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση**, λέγεται **υποκείμενο** του ρήματος. Το υποκείμενο είναι πάντοτε σε πτώση ονομαστική και το βρίσκουμε απαντώντας στην ερώτηση που σχηματίζεται με το **ποιος (ποια, ποιο, ποιοι, ποιες, ποια)** και το ρήμα της πρότασης.
- Το **πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια του υποκειμένου**, λέγεται **αντικείμενο**. Το αντικείμενο μπαίνει συνήθως σε πτώση αιτιατική και το βρίσκουμε όταν ρωτήσουμε **τι, ή ποιον, ή ποιανού, ή σε ποιον** και το ρήμα της πρότασης.
- Τα ρήματα **είμαι, γίνομαι, φαίνομαι** κ.τ.λ. συνδέουν ονόματα με τα υποκείμενά τους. Το όνομα σ' αυτές τις περιπτώσεις, δίνει μια ιδιότητα στο υποκείμενο και λέγεται **κατηγορούμενο**. Τα ρήματα **είμαι, γίνομαι, φαίνομαι** κ.τ.λ. επειδή συνδέουν το κατηγορούμενο με το υποκείμενο, λέγονται **συνδετικά**. Το κατηγορούμενο κανονικά μπαίνει στην ίδια πτώση με το υποκείμενο, δηλαδή στην ονομαστική. Όταν όμως είναι ουσιαστικό, μπορεί να μπει και σε πτώση γενική.

Το κατηγορούμενο το βρίσκουμε με την ερώτηση : **τι είναι ; τι έγινε ; τι φαίνεται ;**
- Απλό ρηματικό σύνολο είναι εκείνο που αποτελείται:
 1. Από ένα ρήμα μόνο.
 2. Από ένα ρήμα μαζί με το αντικείμενο.
 3. Από ένα συνδετικό ρήμα μαζί με το κατηγορούμενο

Η καθεμιά από τις τρεις απλές μορφές του ρηματικού συνόλου, λέγεται και **κατηγορημα**.

- Η μητέρα
υποκείμενο
Ο. Σ.
έτρεξε.
ρήμα ή κατηγορημα
Ρ. Σ.
- Ο Γιάννης
υποκείμενο
Ο. Σ.
χτύπησε
ρήμα
την πόρτα.
αντικείμενο
κατηγορημα
Ρ. Σ.
- Ο Γιώργος
υποκείμενο
Ο. Σ.
έδωσε
ρήμα
τον αναπτήρα
αντικείμενο
στον παππού.
αντικείμενο
Κατηγορημα
- Η Ελένη
υποκείμενο
Ο. Σ.
είναι
συνδετικό
ρήμα
αδύνατη.
κατηγορούμενο
κατηγορημα
- Η Μαρία
υποκείμενο
Ο. Σ.
έγινε
συνδετικό
ρήμα
δασκάλα.
κατηγορούμενο
κατηγορημα

Η πρόταση που αποτελείται από ένα υποκείμενο και κατηγορημα, λέγεται **απλή**. Το υποκείμενο και το κατηγορημα, λέγονται **κύριοι όροι της πρότασης**.

Η πρόταση που έχει εκτός από τους κύριους όρους και δευτερεύοντες όρους ή προσδιορισμούς, λέγεται **επαυξημένη**.

Οι προσδιορισμοί είναι πληροφορίες που εξηγούν, καθορίζουν, αναπτύσσουν περισσότερο ή συμπληρώνουν την έννοια των κύριων όρων.